

Dzięciół zielonosiwy - *Picus canus* Gmelin, JF, 1788

Status gatunku: Skrajnie nielicznie lęgowy, częściowo osiadły.

Środowisko: Preferował lasy liściaste (łągi i grądy) od IV klasy wiekowej do starodrzewu, z drzewostanem olszowo-jesionowym i dębowym o luźnym zwarciu, zwykle na skrajach kompleksu, spotykany też w łągach w dolinach rzecznych.

Rozmieszczenie i liczebność: Populacje lęgową na Mazowszu oceniono na par. (ryc. Xx) Stałymi i utrzymującym się od dawna lęgowiskami były Puszcza Kozienicka i Lasy Spalskie. W obu kompleksach był bardzo nielicznie lęgowy. W pierwszym obszarze występowania w roku 1984 lęgowy poza powierzchnią próbną w rez. Brzeźniczka (Piasecki 1984), natomiast w 1989 r. 1 odzywający się ptak zanotowany nad zalewem w Siczkach (prawdopodobnie od strony rez. Jedlnia). Inwentaryzacja wykonana w latach 2008-2010 wskazywała, że na terenie Puszczy gniazdowały 4 pary, w tym 3 p. w lasach zagospodarowanych (Chmielewski et al. 2020). W Lasach Spalskich k. Spały, lęgowe ptaki odnotowano w 1989, 1998 i 2018 r. oraz w okolicy kolejne dwa stanowiska (Chmielewski i Tabor 1998. Tabor 1998, Kociniak et al. 1998), populacje lęgową oszacowano napar (Jacek). Ostatnio wykryto 4-5 par w Puszczy Kampinoskiej (Pełowska-Marczak 2016, Olszewski A.), w latach 1995-2000 była prawdopodobnie lęgowa tylko 1 para (Olech 2004). Spotykany w dolinach dużych rzek, zwłaszcza w pradolinie Wisły w okolicach Przewozu, Holendrów, Wilgi, Kobylnicy, Solca n. Wisłą, Pawłowic, Staszowa, Borek, Wróble-Wargocin, w Kozienicach i na 612 km rzeki (Tomiałojć 1990, Kurowski 1998, Furmanek 2000, Kaźmierczak 1998) oraz w dolinach: Pilicy (Chmielewski et al. 1993, Czerny 2008), Narwi (Rzępała et al. 1999), Przysowy i Słudwi (Chmielewski et al. 2013), Omulwi (Czerny 2008). W dniu 10 IV 2012 – ptaka będącego mieszańcem dz. zielonosiwego i dz. zielonego pod Nowym Miastem n. Pilicą a następnie prawdopodobnie k. Głuszyny obserwował K. Sieczak (Komisja Faunistyczna 2013).

MAPA, w przygotowaniu, Jacek

Ryc. Xx. Rozmieszczenie stanowisk lęgowych dzięcioła zielonosiwego *Picus canus* w latach 1983-2020

Zmiany liczebności: W czasach Taczanowskiego (1882) miał być liczniejszy od dzięcioła zielonego. Z późniejszego okresu brak danych. Wrywkowe informacje z różnych miejsc na Mazowszu z okresu po II wojnie światowej wskazują, że nie był nadal tak liczny jak w XIX w. i niemal wszystkie obserwacje pochodzą z Warszawy i okolic. Luniak (1982) w latach 1955-1975 widywał go w Lesie Bielańskim w okresie zimowym oraz w Parku Łazienkowskim w dniach 13 XII 1964 i 4 III 1967 (Luniak et al. 1986). Z kolei w opisie ptaków Warszawy Luniak et al. (1964) charakteryzuje go tak „zarówno w mieście jak i w okolicach Warszawy znacznie rzadszy od dz. zielonego, na terenie Warszawy nielęgowy” i poza wyżej wymienionymi stwierdzeniami przytacza obserwacje z parku Kultury na Powiślu, gdzie był notowany jesienią 1958 i w październiku 1961.

Jabłoński (1964) na terenie rez. Dębina stwierdził dzięcioła zielonosiwego 10 X 1959 r. Grzyb (1967) od 20 I 1967 i w następnych dniach obserwował samicę przy karmniku w Zalesiu Górnym k. Warszawy. Jednego wołającego ptaka widziano 10 IV 79 k. Babska pod Rawą Mazowiecką (Tomiałojć 1990). W Puszczy Kozienickiej w latach 1970. lęgowy w lasach mieszanych, prześwietlonych, sąsiadujących z otwartymi powierzchniami, rzadki

(Pomarnacki 1980a), w roku 1975 stwierdzono lęg w pobliżu leśniczówki Leśna Dąbrowa (Cieślak i Piasecki 1981) a 23 I 1982 na łąkach w okolicy Pionek obserwowano parę ptaków. W roku 1981 lęgowy na skraju Lasów Spalskich w Spale (Markowski i Wojciechowski 1984).

Sławomir Chmielewski, Jacek Tabor

Streszczenie: Skrajnie nielicznie lęgowy (... par). Gniazdował dużych kompleksach leśnych Puszczy Kozienickiej, Kampinoskiej i Lasach Spalskich oraz w dolinach dużych rzek zwłaszcza w pradolinie Wisły. Na pozostałym obszarze pojedyncze rozproszone stanowiska.

Literatura:

- Chmielewski S., Kusiak P., Sosnowski J. 1993. Awifauna lęgowa tarasu zalewowego dolnej Pilicy. Not. Orn. 34: 247-276.
- Chmielewski S., Boguszewski P., Kielan Sz., Klimczak R., Iwańczuk C., Tabor J., Tęcza R. 2013. Awifauna obszaru specjalnej ochrony ptaków Dolina Przysowy i Słudwi. Kulon 18: 33-56.
- Chmielewski S., Łukaszewicz M., Tabor J., R. Kuropieska, Kurowski M., Molęda M., Szafranski A., Iwańczuk C., Miłkowski M., Kurys C. 2020. Ptaki Puszczy Kozienickiej i terenów przyległych. Monografia faunistyczna. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań-Pionki.
- Cieślak M., Piasecki K. 1981. Awifauna Puszczy Kozienickiej i jej okolic. Biul. Kwart. RTN 18, 1: 9-20.
- Czerny M. 2008. Inwentaryzacja populacji gatunków ptaków dla ochrony których został wyznaczony obszar Natura 2000 PLB140003 Dolina Pilicy. Wyk. Krameko, na zlec. MUW w Warszawie
- Czerny M. 2008. Inwentaryzacja populacji gatunków ptaków dla ochrony których został wyznaczony obszar Natura 2000 PLB140005 Dolina Omulwi i Płodownicy. Wyk. Krameko, na zlec. MUW w Warszawie
- Furmanek M. 2000. Awifauna Wisły pod Solcem w cyklu rocznym w latach 1993-1999. Kulon 5: 137-181.
- Grzyb M. 1967. Dzięcioł zielonosiwy. W: Materiały do awifauny Polski. Acta Orn. 9: 232.
- Jabłoński B. 1964. Materiały do awifauny wschodniej części Niziny Mazowieckiej. Ptaki okolic Klembowa, pow. Wołomin. Acta Orn. 8: 1-66.
- Kaźmierczak B. 1998. Ptaki województwa płockiego. Wyd. Zarząd Parków Kraj. Brudzeńskiego i Gostynińsko-Włocławskiego

Kociniak M., Kołodzki Z., Wężyk M. 1998. Wstępna waloryzacja przyrodnicza doliny rzeki Gać ze szczególnym uwzględnieniem awifauny. Zagrożenia i propozycje ochrony. Wyk. na zlec. WKP w Piotrkowie Trybunalskim. msc.

Komisja Faunistyczna 2013. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2012. *Ornis Pol.* 54: 109-150.

Kurowski M. 1998. Rozpoznanie walorów przyrodniczych gminy Kozienice. Maszynopis UW w Radomiu.

Luniak M. 1982. Ptaki rezerwatu Las Bielański w Warszawie. *Ochr. Przyr.* 44: 219-243.

Luniak M., Kalbarczyk W., Pawłowski W. 1964. Ptaki Warszawy. *Acta Orn.* 8: 175-285

Luniak M., Jabłoński P., Marczak P. 1986. Ptaki parku Łazienki Królewskie (Warszawa) w latach 1954-84. *Acta Orn.* 22: 23-50.

Luniak M., Kozłowski P., Nowicki W., Plit J. 2001. Ptaki Warszawy 1962-2000. Atlas Warszawy 8. IGiPZ PAN, Warszawa

Markowski J., Wojciechowski Z. 1984. Rzadkie gatunki ptaków stwierdzone w środkowej Polsce. *Not. Orn.* 25: 15-24.

Olech B. 2004. Puszcza Kampinoska. W: P.O. Sidło, B. Błaszowska, Chylarecki P. (red.). *Ostoje ptaków o randze europejskiej w Polsce: 400-403.* OTOP, Warszawa.

Pełowska-Marczak, D. 2016. Liczebność i dynamika populacji ptaków terenów otwartych Kampinoskiego Parku Narodowego. *Parki nar. Rez. Przyr.*, 35,3: 27-51

Piasecki K. 1984. Badania ornitofauny lęgowej rezerwatów Kozienickiego Parku Krajobrazowego. RTN, msc.

Pomarnacki L. 1980a. Ptaki lęgowe Puszczy Kozienickiej. Msc.

Rzępała M., Kasprzykowski Z., Goławski A., Górski A., Dmoch A. 1999. Awifauna Doliny Dolnej Narwi. *Not. Orn.* 40: 23-44.

Tabor J. 1998. Kręgowce. W: Burzyński I. (red.) *Spalski Park Krajobrazowy. Środowisko przyrodniczo-kulturowe.* Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych. 43-69

Tabor J., Chmielewski S. 1998. Stan poznania, zmiany awifauny Spalskiego Parku Krajobrazowego, część I. Materiały do Planu ochrony Spalskiego Parku Krajobrazowego, Moszczenica.

Taczanowski W. 1882. Ptaki krajowe, t. 1-2. Wyd. Akad. Umiej., Kraków.

Tomiałojć L. 1990. Ptaki Polski. Rozmieszczenie i liczebność. PWN, Warszawa.

